दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमसंस्कृतवार्ताः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-5 ■ वर्ष-4 ■ अङ्क-103 | 1 | फरवरी 11 2025 | Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

पञ्चाङ्गम्

अद्य कालयुक्तः वि.सं. २०८१,
कलियुगाब्धः ५१२५ हेमन्तऋतुः
सूर्यदक्षिणायनम् माघ शुक्लपक्षः चतुर्दशी
तिथिः माघ 29 प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

2 हिमाचलवार्ताः-सुक्खुसर्वकारस्य प्रयत्नाः परिणामं दर्शयितुम् आरब्धवन्तः; हिम इरा-उत्पादेभ्यः देशस्य १०५० याचनाः

4 एरो इण्डिया स्वदेशीय नवीनीकरणानां प्रदर्शनम्

5 ❑ कुरुक्षेत्रे 13 तः 15 फरवरी पर्यन्तं राष्ट्रियवैदिकसंगोष्ठी
❑ रामायणकथा

सुस्वास्थ्याय पौष्टिकाहारस्य आवश्यकताऽस्तीति-परीक्षा-पे-चर्चा

हिमसंस्कृतवार्ताः। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना नवदिल्ल्यां परीक्षा-पे-चर्चा कार्यक्रमस्य अष्टमे संस्करणे छात्रैस्सह संलापो विहितः। प्रधानमन्त्रिणा समग्रविकासे बलं ददता शिक्षायाः महत्वस्यापि समुल्लेखो विहितः। अद्य प्रसारिते एकस्मिन् दृश्यश्रव्य-सन्देशे तेन परीक्षाकाले मनस्तापानां नियन्त्रणोपायादिषु विषयेषु छात्रैस्सह संवादः साधितः। प्रधानमन्त्रिणा पोषणारोग्ययोः माहात्म्यमपि प्रोक्तम्। तेन सुस्वास्थ्याय बृहदन्नेन सह हरितशाकानां ग्रहणस्यापि सन्देशः छात्रेभ्यः दत्तः।

तेनोक्तं यत् निद्रापि पोषणे एव आधृतास्तीति । श्रीमोदी छात्रैस्सह सम्वादमपि अकरोत् तेलङ्गानायाः एकया छात्रया अनुवेला-सैतेजा इत्यनया प्रोक्तं यत् प्रधानमन्त्री-वर्यस्य वचांसि प्रेरणास्पदानि सन्ति, परीक्षा-काले च तेभ्यः सहाय्यभूतानि भविष्यन्तीति। परीक्षा-पे-चर्चा इत्यस्य संस्करणेऽस्मिन् प्रधानमन्त्रिणा सह साक्षात्संवादाय विभिन्नेभ्यः राज्येभ्यः केन्द्रशासित प्रदेशेभ्यश्च षट्त्रिंशच्छात्राः चिताः आसन्।

फ्रांसदेशस्य त्रिदिवसीययात्रायै प्रस्थितवान् प्रधानमन्त्री

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी फ्रांसदेशस्य त्रिदिवसीययात्रायै प्रस्थितवान्। अस्मिन् यात्रावधौ श्रीमोदी पेरिसनगरे फ्रांसदेशस्य राष्ट्रपतिना इमैनुएल मैक्रों इत्यनेन सह आर्टिफिसियल इंटेलिजेंस इति शिखरसम्मेलनस्य सह-अध्यक्षतां विधास्यति। अस्मिन् सम्मेलने कृत्रिम-बुद्धिमत्ता-तन्त्र-विकास-विषये वैश्विकनेतारः उद्योगपतयः शोधकर्तारश्च समवेताः भविष्यन्ति, एतस्य कार्यक्रमस्य उद्देश्यं वैश्विक एआई-नीतीनां साकारीकरणं नवाचारस्य च नैतिकदायित्वेन सह सर्जनं विद्यते। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी स्वकीये प्रस्थानवक्तव्ये उक्तवान् यत् तस्य यात्रायाः द्विपक्षीयोऽयं खण्डः राष्ट्रपतिना मैक्रों इत्यनेन सह भारत-फ्रांसयोः रणनीति-सम्बद्धाय सहयोगाय सप्तचत्वारिंशदधिक-द्विसहस्रतमवर्षान्तस्य भूस्तरीयायां रूपरेखायां प्रगतेः समीक्षायाः अवसरमेकं प्रदास्यतीति। प्रधानमन्त्री अमेरिकीराष्ट्रपतिना डोनाल्ड ट्रम्प इत्यनेन प्रदत्त निमंत्रणे द्विदिवसीय यात्रायै अमेरिकादेशं प्रति गमिष्यति। ध्यातव्यमस्ति यत् ट्रम्पस्य निर्वाचनानन्तरं प्रथमैषा प्रधानमन्त्रिणः यात्रा वर्तते।

लोकसभायाम् केन्द्रीय-आयव्ययसंकल्पनेति विषये पुनः समारब्धा चर्चा

लोकसभायाम् पञ्चविंशत्यधिक द्विसहस्र-षड्विंशत्यधिकद्विसहस्रतम-सत्रस्य केन्द्रीय-आयव्ययसंकल्पनेति विषये पुनः चर्चा समारब्धा। भाजपेति दलस्य सांसदः अनुरागसिंह ठाकुरः आयव्ययसंकल्पना-पत्रस्य प्रशंसाम् अकरोत्, उक्तवाञ्च यत् प्रत्येकस्य क्षेत्रस्य कृते अभिलेखात्मके आयव्ययसंकल्पना-पत्रे आवण्टनं कृतमस्ति तथा च एषा आयव्ययसंकल्पना राष्ट्रकल्याणाय अस्ति। सः अवदत् यत्, एनडीए इत्यस्मिन् सर्वकारे भारतीय अर्थव्यवस्था नूतनानि कीर्तिमन्ति विरच्य पञ्चमे स्थाने अस्ति। आगामिषु वर्षत्रयेषु भारतं तृतीयं बृहत्तमं अर्थव्यवस्था भविष्यतीति सः विश्वासं प्रकटितवान् । पूर्व-यूपीए-सर्वकारस्योपरि आरोपान् प्रत्यारोपयन् श्रीठाकुरः अवदत् यत् पूर्वं सर्वकारे भ्रष्टाचारं प्रचलति स्म, किन्तु अधुना विकसितभारतस्य लक्ष्यावाप्तये सर्वकारः कार्यं कुर्वन्नस्तीति ।

राष्ट्रपतिपदासीना द्रौपदीमुर्मुवर्या महाकुम्भावसरे त्रिवेणी संगमस्थले स्नानं कृत्वा अर्चना विहिता

राष्ट्रपतिपदासीना द्रौपदी-मुर्मुवर्या महाकुम्भावसरे त्रिवेणी संगमस्थले पवित्रावगाहनम् अकरोत् तया गंगा-यमुना-सरस्वतीति नदीषु अर्चना विहिता। तया सह उत्तरप्रदेशस्य राज्यपालवर्या आनन्दीबेनपटेल इत्येषा मुख्यमन्त्री योगी आदित्यनाथश्च समुपस्थितौ आस्ताम्। राष्ट्रपतिना सामाजिक-सञ्चारजाले सम्प्रेषिते सन्देशे उक्तं यत् महाकुम्भः मानवतायै एकतया सह आध्यात्मिकतायाश्च सन्देशो ददाति । उत्तराखण्डस्य मुख्यमन्त्री पुष्करसिंहधामी संगमस्थले पवित्रस्नानम् अकरोत्। अवसरेऽस्मिन् सः सपरिवारं समुपस्थितः आसीत्। अवसरेऽस्मिन् तेन पुण्यनदीनां पूजनानन्तरम् उक्तं यत् इदं धार्मिक-महापर्व अस्तीति। सहैव हि तेन पुण्यस्नानस्य माहात्म्यपि प्रोक्तं।

राज्यसभायां वित्तीयवर्षस्य सामान्यार्थ संकल्पना पत्रस्य विषये चर्चा समारब्धा

राज्यसभा अस्य वित्तीयवर्षस्य सामान्य अर्थ संकल्पना पत्रस्य विषये चर्चा कृतवती । चर्चायाः आरम्भं कुर्वन् काङ्ग्रेसदलस्य पी. चिदम्बरम् इति उक्तवान् यत् सकलगृहोत्पादे देशस्य निर्माणस्य भागः वर्तमानशासने पतितः अस्ति। श्रीचिदम्बरम आर्थिकसर्वेक्षणस्य पञ्चविंशत्यधिकद्विसहस्रतम वर्षस्य उद्धृत्य चतुर्दशाधिकद्विसहस्रतमे वर्षे विनिर्माणस्य भागः पंचदश दशमलव. शून्यं सप्त प्रतिशतं आसीत् किञ्च नवदशाधिकद्विसहस्रतमे वर्षे त्रयोदश दशमलव चतुः त्रीणि प्रतिशतं यावत् न्यूनीभूतः, सः अपि आरोपितवान् यत् सर्वकारेण वृत्यभावविषये स्पष्टाः दत्तांशाः न दत्ताः। अमेरिकीदेशात् भारतीयराष्ट्रीयानाम् निर्वासनस्य विषये अपि सः सर्वकारस्य आलोचनां कृतवान् । काङ्ग्रेससदस्यानां आरोपाणाम् उत्तरं दत्त्वा सदनस्य नेत्रा जे.पी. नड्डा इत्यनेन विनिर्माणसहिताः विभिन्नक्षेत्रेषु सर्वकारेण कृताः अनेकेः उपायाः सूचीबद्धाः कृताः ।

सुभाषितम्

**त्यजन्ति मित्राणि धनैर्विहीनं
पुत्राश्च दाराश्च सुहृज्जनाश्च।
तमर्शवन्तं पुनराश्रयन्ति
अर्थो हि लोके मनुजस्य बन्धुः॥**

हिन्दयर्थः- मनुष्य के धनहीन हो जाने पर पत्नी, पुत्र, मित्र, निकट सम्बन्धी आदि सभी उसका त्याग कर देते हैं और उसके धनवान बन जाने पर वे सभी पुनः उसके आश्रय में आ जाते हैं। इस लोक में धन ही मनुष्य का बन्धु है।

प्रतिदिनं नवीनतमं हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं 7876636263 Watsapp संख्या मध्ये नमो नमः लिखन्तु

To get the latest himsanskritvartah Daily Sanskrit Newspaper every day, write Hello on 7876636263 Watsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

थाईलैण्डदेशे

शरसन्धानस्पर्धायां भारतस्य सरिता स्वर्णपदकं विजितवती

थाईलैण्डदेशे चलायमाने विशिष्ट-शरसन्धानस्पर्धायाः एशियामहादेश-चषक स्पर्धायां महिला-कम्पाउण्ड-ओपनाख्ये वर्गे भारतस्य सरिता स्वर्णपदकं विजितवती । सरितया अद्य सिंगापुरस्य नूरसियाहिदा-अलीम-इत्यस्यां सन्निकटे संघर्षे त्रिचत्वारिंशदधिकैकशताङ्कः एकाङ्काधिक्येन जयो लब्धः। तत्रैव पुरुषवर्गे भारतस्य आदिलमोहम्मदनजीर-अंसारी इत्यनेन च कांस्यपदकम् लब्धम्।

हिमाचलवार्ताः-सुक्खुसर्वकारस्य प्रयत्नाः परिणामं दर्शयितुम् आरब्धवन्तः; हिम इरा- उत्पादेभ्यः देशस्य १०५० याचनाः

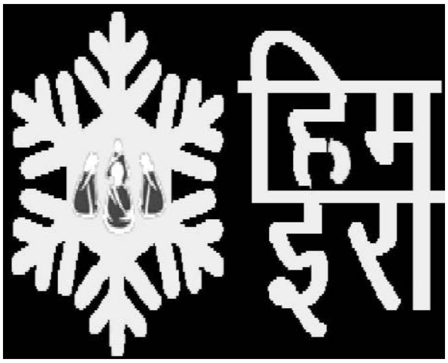

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

महिलासशक्तिकरणाय ग्राम्य-अर्थव्यवस्थायाः सुदृढीकरणाय च हिमाचलप्रदेशसर्वकारेण कृताः उपक्रमाः आशाजनकं परिणामं ददति। मुख्यमन्त्रिणा सुखविन्दरसिंहसुक्खुना २०२५ तमस्य वर्षस्य जनवरीमासस्य ३ दिनाङ्के आधिकारिकतया ई-वाणिज्य-मञ्चस्य आरम्भः कृतः, अधुना यावत् अस्य प्रचण्डः प्रतिसादः प्राप्तः। एतावता केरलं, पश्चिमबङ्गः, महाराष्ट्रः, दिल्ली, पञ्जाबः, हरियाणा, राजस्थानप्रदेशेभ्यः च ग्राहकानाम् कृते १०५० ऑनलाइन-आदेशाः सफलतया वितरिताः, येन मञ्चस्य वर्धमानां लोकप्रियतां सूचयति। ई-वाणिज्ये एकीकरणेन सह स्वसहायतासमूहानां महिलाभिः निर्मिताः उत्पादाः अधुना स्वयमेव Paytm तथा My Store मञ्चेषु सूचीबद्धाः भवन्ति, येन देशे सर्वत्र क्रेतृभ्यः सुलभाः भवन्ति। एषः उपक्रमः ग्राम्यहिमाचलस्य शिल्पस्य समृद्धिं विविधतां च भारतस्य प्रत्येकं कोणं प्रति नयति। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् अस्य डिजिटलमञ्चस्य माध्यमेन राज्ये ३० सहस्राणां स्वसहायतासमूहानां महिलानां प्रत्यक्षं आजीविकायाः अवसराः प्राप्ताः ये पूर्वं तेषां प्राप्यतायां परे आसन्। जालपुटे (वेबसाइट) हस्तेन निर्मितस्य हिमाचलीवस्त्रेभ्यः आरभ्य शुद्धप्राकृतिक- भोजनवस्तूनि यावत् प्रायः ३० उत्पादानाम् विविधतां प्रदाति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् वर्तमानसर्वकारः राज्यस्य संस्कृति- पर्यावरणानुसारं नीतयः निर्माति, यस्मिन् ग्रामीण- अर्थव्यवस्थायाः सुदृढीकरणे स्वरोजगारस्य अवसरानां प्रवर्धनं च विशेषं ध्यानं दीयते। सः अवदत् यत् सः हिमइरा-उत्पादाः केन्द्रीयमन्त्रिभ्यः अन्येभ्यः गणमान्येभ्यः च उपहाररूपेण ददाति। स्वयंसहायतासमूहैः सह सम्बद्धाः महिलाः ई- मञ्चद्वारा विपण्यपरिवेषणं वर्धयितुं उपक्रमेण अत्यन्तं उत्साहिताः सन्ति।

राज्यसर्वकारस्य उपक्रमेण जनानां जीवनं परिवर्तनं जातम्

राज्ये सर्वत्र स्वयंसहायतासमूहाः अस्य पदस्य स्वागतं कृतवन्तः। साईंनाथ स्वयंसहायतासमूहे सम्मिलितस्य अनन्तरं सोलनमण्डलस्य नालागढनिवासिनी जसविन्दरकौर-इत्यस्य जीवने महत्त्वपूर्णं परिवर्तनम् अभवत्। आर्थिकसहायेन, पशुपालन-अकृषि-कार्याणां कृते ६०,००० रूप्यक-ऋणेन च सः गोमयात् उत्पादानाम् निर्माणं प्रारभत। तस्याः मासिकम् आयं यत् कदाचित् केवलं सहस्ररूप्यकाणि आसीत्, अधुना २०,००० रूप्यकाणि यावत् वर्धिता अस्ति। सा अवदत् यत् अस्य अवसरस्य कृते राज्यसर्वकारस्य मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खोः च अतीव कृतज्ञा अस्मि। पूर्वं तस्याः मासिक-आयः कष्टेन एव विद्यालयशुल्कं पूरयितुं शक्नोति स्म, परन्तु अधुना सा स्वसन्ततिशिक्षणस्य व्ययम् वोढुं समर्था अस्ति। सः अवदत् यत् स्वयंसहायतासमूहात् प्राप्तेन कौशलेन तस्य जीवनं परिवर्तनं जातम्।

पुटक-पत्तलस्य उद्यमेन २० सहस्राणि अर्जितानि

सुलहः, कांगड़ायाः निवासी मेघादेवी श्रीगणेश स्वयंसहायतासमूहे सम्मिल्य पुटक-पत्तलस्य उद्यमं प्रारब्धवती। तस्याः मासिकं आयं ५००० रुप्यकात् २० सहस्ररूप्यकाणि यावत् वर्धिता। एकस्मिन् काले सा पूर्णतया भर्तुः आयस्य उपरि आश्रिता आसीत्, परन्तु अधुना तस्याः आर्थिकस्थितिः परिवर्तिता अस्ति। स्वस्य अनुरागं निर्वाहयित्वा दृढनिश्चयेन कार्यं कृत्वा अद्यत्वे सा आत्मनिर्भरतां प्राप्तवती अस्ति। सा प्रत्येकं स्थालीं कृत्वा न केवलं लाभं अर्जयति अपितु स्वसन्ततिस्वप्नानां साकारतां अपि पश्यति।

कृषिः, हस्तशिल्प-उत्पादेभ्यः २५ सहस्ररुप्यकाणाम् आयः

लाहौल-स्पीतिः केलाङ्गः इत्यत्र रिग्जिनायै कांगलाबेरी स्वयंसहायतासमूहस्य माध्यमेन जीवने अग्रे गन्तुं नूतनः अवसरः प्राप्तः। कृषिः, पशुपालनं, हस्तशिल्पं, हस्तकरघा च कार्यं कृत्वा तस्याः मासिकम् आयं ४,००० रुप्यकात् २५,००० रुप्यकाणि यावत् वर्धितः अस्ति। अधुना सा स्वस्य उद्यमस्य विस्तारं कर्तुं ग्राम्यविपण्येषु नूतनान् अवसरान् अन्वेष्टुं च योजनां करोति। सा अवदत् यत् नूतनानि कौशलानि ज्ञात्वा न केवलं तस्य आयस्य अपि तु जीवनस्य प्रति तस्य सम्पूर्णदृष्टिकोणस्य परिवर्तनं कथं जातम् इति अविश्वसनीयम्।

कवकपालनं परिवारस्य आश्रयः अभवत्

हमीरपुरस्य झमियातग्रामस्य अनीता देवी प्रारम्भे निजी-आइटी-कार्यस्य उपरि आश्रिता आसीत् यत्र सा ५,००० रूप्यकाणि अर्जितवती। स्वयंसहायतासमूहेन सह तस्याः यात्रा मूलभूतसञ्चयेन आरब्धा। एनआरएलएम-द्वारा मशरूम- कृष्यर्थं प्रदत्तस्य प्रशिक्षणस्य माध्यमेन तस्याः मासिक-आयः २० सहस्ररूप्यकाणि यावत् वर्धितः, परिश्रमेण, स्वयं-सहायतासमूहस्य समर्थनेन च सः स्वस्य लघुबचतधनं समृद्ध-व्यापारे परिणमयितवती। अधुना सा न केवलं स्वपरिवारस्य पोषणं करोति अपि तु अन्येषां प्रेरणाम् अपि कुर्वती अस्ति।

Kangra News: नूरपुरमार्गतः बैजनाथ-पपरोलापर्यन्तं प्रचलितानां रेलयानानां समयसूची परिवर्तिता

हिमसंस्कृतवार्ताः- काङ्गड़ा।

पठानकोट- जोगिन्दरनगर-रेलमार्गे नूरपुर-मार्गात् बैजनाथ-पपरोलानगरं प्रति १० फरवरी-दिनाङ्कात् आरभ्य द्वयोः उपरि -द्वयोः अधः रेलयानयोः समये परिवर्तनं जातम् अधुना नूतनसमये रेलयानानि प्रचलन्ति। रेलविभागेन ५२४६७ क्रमांकस्य रेलयानस्य समयः परिवर्तितः यत् पूर्वं नूरपुरमार्गात् अपराह्णे २.३० वादने प्रस्थाय सायं ८.२० वादने बैजनाथपपरोलानगरं गच्छति स्म। अधुना एतद् रेलयानं नूरपुरमार्गात् अपराह्णे १:३० वादने प्रस्थास्यति, सायं ७:२० वादने बैजनाथपपरोलानगरं प्राप्नोति। तथैव रेलयानसंख्या ५२४७४ बैजनाथपपरोलातः अपराह्णे त्रिवादने प्रस्थाय नूरपुरमार्गे रात्रौ ९:१० वादने यद् रेलयानं प्राप्नोति स्म। अधुना एतद् रेलयानं बैजनाथपपरोलातः अपराह्णे २:०० वादने प्रस्थास्यति, सायं ८:१० वादने नूरपुरमार्गं प्राप्स्यति। एतानि रेलयानानि पूर्ववत् मझेरा-हिमाचलं, पञ्चरुखी, पट्टी राजपुरा, पालमपुरं, सुलह- हिमाचलं, परौरः, चामुण्डा रोड, नगरोटा, समलोटी, कांगड़ा मन्दिरं, कांगड़ा, कोपरलाहड़, जवालामुखी रोड, हाल्ट, लुनसु, गुलेरः, नन्दपुरभटोली, बरियालः, नगरोटा सूरियां, मेघराजपुरा, हरसर देहरी, जवांवाला शहर, भरमाड़, बल्ले दा पीर लाड़थ तलाडा चेत्येषु स्थानेषु उभयतः स्थास्यन्ति। डीआरएम फिरोजपुरं संजयसाहू इत्यनेन उक्तं यत् जनसामान्यस्य सुविधायै रेलयानानां समयेषु परिवर्तनं कृतम् अस्ति। समयसूचौ परिवर्तनेन यात्रिकाणां लाभः भविष्यति।

डीआरएम संजय साहू इत्यनेन उक्तं यत् जनानां आग्रहेण रेलयानानां समयः परिवर्तितः। एतेषां रेलयानानां समयसूचौ परिवर्तनस्य आग्रहः अस्ति इति सः अवदत्।

वायरल-संक्रमणेनप्रभावितः मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः, कार्यक्रमा स्थगिताः

हिमसंस्कृतवार्ताः- शिमला।

हिमाचलप्रदेशस्य मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः वायरलसंक्रमणेन प्रभावितः अभवत्। अस्माद् कारणात् मुख्यमन्त्रिणः सर्वे कार्यक्रमाः स्थगिताः अभवन्। इतरथा मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः हमीरपुरमण्डलान्तर्गतं नादौनक्षेत्रस्य संजयपुरी इत्यस्य निधनेन शोकसंवेदनां प्रकटितवान् अस्ति। ५७ वर्षीयः संजयपुरी महाकुम्भस्नानसमये दिवङ्गतः।

मुख्यमन्त्री शोकग्रस्तपरिवारस्य प्रति शोकसंवेदनां प्रकटयन् दिवंगतात्मनः शान्तिं प्रार्थितवान्। शोकग्रस्तपरिवाराय एतां अपूरणीयहानिः सोढुं बलं दातुं अपि प्रार्थितवान्। संजयपुरी स्वपरिवारेण सह महाकुम्भस्नानं गतः आसीत्, तत्र हृदयघातेन तस्य मृत्युः अभवत्।

"वन्दे संस्कृतमातरम्"
"लौकिकन्यायकोशः"
"तमः प्रकाशन्यायः"

तमः प्रकाशं, प्रकाशश्च तमः
दूरीकरोति इति परस्परं तयोर्मध्ये
उपमर्द- उपमर्दकभावः विद्यते।
समाजे अपि परस्परघातकाः जनाः
दृश्यन्ते इति अनेन न्यायेन बोध्यते।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर
पुणे / महाराष्ट्रम्

Hamirpur News: हिमाचलस्य लघुतमे मण्डले हमीरपुरे नेत्ररोगीणां संख्या वर्धिता

हिमसंस्कृतवार्ताः- हमीरपुरम्।
हिमाचलस्य लघुतमस्य मण्डलस्य समस्या गम्भीरा अभवत्। येन नेत्रेण वयं सुखदं जगत् द्रष्टुम् शक्नुमः तेन एव अयं जगत् धूमिलं दृश्यते। जनानां नेत्रेषु कथं क्षतिः भवति इति आश्चर्यम्। इयं हिमाचलस्य लघुतमस्य मण्डलस्य हमीरपुरस्य विषये कथ्यते। अत्र नेत्ररोगिणां संख्या निरन्तरं वर्धमाना अस्ति। एकवर्षे एकत्रितस्य नेत्ररोगिणां विशालं विवरणं चिकित्सामहाविद्यालयस्य नेत्रविज्ञानविभागात् आगतम् अस्ति। विवरणानुसारं २०२४ तमे वर्षे हमीरपुरमण्डले १९ सहस्राधिकानां जनानां दृष्टिः दुर्बलतां प्राप्तवती। ओपीडी-स्थले प्राप्ते नेत्रपरीक्षायां १९ सहस्राधिकाः जनाः नेत्रदृष्टेः क्षीणतायाः पीडिताः इति ज्ञातम्। तदनन्तरं ते उपनेत्रं धारणं कर्तुम् आरब्धवन्तः। नेत्रविभागेन तेभ्यः उपनेत्रस्य कृते सङ्ख्या दत्ता, तेषां सुविधानुसारं उपनेत्रस्य कृते अन्यस्मात् स्थानात् प्राप्तसङ्ख्यायाः आधारेण उपनेत्रस्य निर्माणं प्राप्तवन्तः। २०२४ तमे वर्षे २८ सहस्राधिकाः जनाः नेत्रपरीक्षायै चिकित्सामहाविद्यालयं प्राप्तवन्तः। यदि वयं कुलशल्यक्रियायाः विषये वदामः तर्हि २०२४ तमे वर्षे १५५६ जनानां नेत्रशल्यक्रियाः कृताः। मोतियाबिन्दस्य शल्यक्रिया अपि बहुसंख्याकाः प्रकाशं प्राप्तवन्तः। नेत्रचिकित्सायै आगतानां १४७३ जनानां नेत्रेषु मोतियाबिन्दुः दृश्यते स्म। एतेषां जनानां नेत्रशल्यक्रिया नेत्रचिकित्सकैः कृता। तस्मिन् एव काले एतादृशाः ८३ रोगिणः चिकित्सायाम् आगताः येषां नेत्रेषु तत्कालं शल्यक्रिया आवश्यकी आसीत्। एतेषु मोतियाबिन्दुः, नेत्रक्षतिग्रस्ताः रोगिणः अपि आसन्। घातकारणात् नेत्रस्य पुतली भग्ना, तत्क्षणमेव शल्यक्रिया कृता। शल्यक्रियायाः अनन्तरं कतिपयवर्षेभ्यः अन्तः नेत्रयोः झिल्लीवृद्धेः अपि प्रकरणाः अभवन्। एतादृशेषु सति लेजरप्रक्रियाभिः शल्यक्रियाः कृताः सन्ति। पूर्वं केवलं शल्यक्रियाद्वारा एव झिल्ली निष्कासिता आसीत्, परन्तु अधुना उन्नतप्रौद्योगिक्या सह लेजरप्रक्रियाद्वारा नेत्रेभ्यः झिल्ली निष्कासिता भवति। यथार्थविवरणानुसारं २०२४ तमे वर्षे २८६५३ जनाः नेत्रस्य ओपीडी-इत्यस्य दर्शनं कृतवन्तः। तेषु १९०३० जनानां दृष्टिः दुर्बलः इति ज्ञातम्। नेत्रविज्ञानविभागेन १५५६ नेत्रशल्यक्रियाः कृताः सन्ति। तेषु १४७३ मोतियाबिन्दुशल्यक्रियाः, अन्ये ८३ शल्यक्रियाः च सन्ति। एतेन सह अक्षरप्रविधिना झिल्लीं निष्कासयितुं ७३८ क्रियाः अपि कृताः सन्ति। २०२४ तमे वर्षे नेत्रदानस्य एकः प्रकरणः अभिलेखितः। मृत्योः अनन्तरं तस्य नेत्राणि सुरक्षिततया नेत्रकोषं प्रति नीतानि, तत्र आवश्यकतायुतायै प्रत्यारोपितानि।

CM Sukhu: ई-परिवारे ९९.८४% सदस्याः सत्यापितवन्तः, पंचायतस्तरे परिवाराणां विवरणं प्रदातुं निर्दिष्टम्

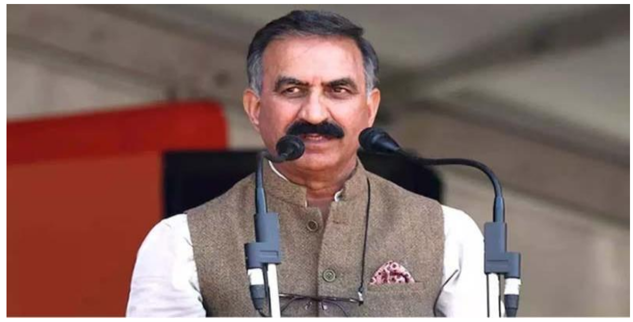

हिमसंस्कृतवार्ताः- शिमला। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् ई-परिवारपञ्जिकायां परिवारस्य ९९.८४ प्रतिशतं सदस्यानां सत्यापनम् अभवत्। अस्मिन् उपक्रमे कुल ७५,१८,२९६ परिवारसदस्यानां मध्ये ७५,०५,९१३ सदस्यानां सत्यापनम् सम्पन्नम् अस्ति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् ई-परिवारव्यवस्था एकं ऑनलाइन-पटलम् अस्ति, यः ग्रामपञ्चायतस्तरस्य परिवाराणां विवरणस्य प्रबन्धनार्थं निर्मितम् अस्ति। प्रत्येकं पंचायतसचिवं स्वक्षेत्रस्य परिवाराणां विवरणस्य प्रवेशाय अद्यतनीकरणाय च सुरक्षितप्रवेशसुविधा प्रदत्ता अस्ति। एतां व्यवस्थां अधिकं सटीकं प्रभावी च कर्तुं २०२४ तमस्य वर्षस्य अप्रैल-मासस्य २७ दिनाङ्कात् अनिवार्यं कृतम् अस्ति। ई-परिवारः एकः महत्त्वपूर्णः डिजिटल-उपक्रमः अस्ति, येन नूतनानां परिवाराणां संयोजनस्य, विद्यमान- अभिलेखेषु आवश्यक-उन्नयनस्य च प्रक्रिया सरलीकृता अस्ति। एतदतिरिक्तं परिवारविवरणं खाद्यान्नपरिपत्रेण सह सम्बद्धस्य कार्यं अपि प्रचलति, येन सेवासु अधिकं विकासः कर्तुं शक्यते। सुक्खुः उक्तवान् यत् ई-परिवार- पोर्टल- माध्यमेन परिवारप्रतिलिपिः, विवाहप्रमाणपत्रं, बीपीएल- प्रमाणपत्रं च इत्यादीनां सेवानां ऑनलाइन- उपलब्धीकरणं क्रियते। आधुनिक- प्रौद्योगिक्याः उपयोगेन प्रशासनं अधिकं प्रभावी कर्तुं सर्वकारः प्रतिबद्धः अस्ति। सेवानां गुणवत्तां वर्धयितुं, पारदर्शिता वर्धयितुं, नागरिककेन्द्रितव्यवस्थायाः विकासाय च डिजिटलसमाधानं स्वीकुर्वन्तु इति सर्वेभ्यः विभागेभ्यः निर्देशः दत्तः अस्ति। सः अवदत् यत् एषः उपक्रमः कागदपत्राणि न्यूनीकर्तुं, प्रक्रियां सरलीकर्तुं, जनानां द्वारे एव सर्वकारीयसेवाः प्रदातुं च साहाय्यं करिष्यति। ई-परिवार-उपक्रमः राज्यसर्वकारस्य डिजिटल-हिमाचलस्य दृष्टिकोणस्य साक्षी अस्ति, येन शासनम् अधिकं सुलभं, प्रभावी, पारदर्शकं च भवति।

कालका-शिमला रेलमार्गः ब्रिटिशकाले निर्मितानां सेतूनां संरक्षणाय रेलवे प्रतिष्ठानं ब्रिज शील्ड इत्यनेन सम्मानितम्

हिमसंस्कृतवार्ताः - डॉ पद्मनाभः।
सोलनम्। भारतीय-रेलमार्गे ब्रिटिश-शासनकाले निर्मितानां सेतूनां संरक्षणं कुर्वन्तः रेलवे प्रतिष्ठानं सम्मानं प्राप्तम्। कालका-शिमला रेलमार्गे विद्यमानानि ८६९ लघु-महत्सेतवः रेलवे प्रतिष्ठानेन सम्यक् प्रकारेण संरक्षिताः। विशेषं यत्, अतीते १२१ वर्षेषु ब्रिटिशकाले अयं नैरोगेज् रेलमार्गः तेनैव प्राचीनरूपेण संस्थापितः यथासीत्। एतद् दृष्ट्वा रेलवे प्रतिष्ठानं ब्रिज शील्ड इत्यनेन सम्मानितम्, यः पुरस्कारः भारतीय-रेलमंत्रालयेन प्रदत्तः। एषः पुरस्कारः प्रदातुं पूर्वं राष्ट्रस्य विभिन्नेषु प्रदेशेषु सर्वेक्षणं कृतम्। तस्मिन् सर्वेक्षणे अंबाला रेलमंडलम् अग्रे स्थितम्। एषः पुरस्कारः प्रथमवारं अंबाला रेलमंडलाय प्रदत्तः। अतीतेषु १२१ वर्षेषु सेतुषु कोऽपि परिवर्तनं न कृतम्। तथा च, रेलवे स्थानकेषु अपि कार्याणि ब्रिटिशकालेन निर्दिष्टरीत्या एव सञ्चालितानि। अन्यं स्थानं गन्तुं यदा लोहपथगामिनी अनुमतिं प्राप्नोति, तदा अपि प्राचीनव्यवस्थैव प्रचलति।

मल्टी-आर्क वीथेः सेतुः

कनोहस्य समीपे स्थितः मल्टी-आर्क वीथि सेतुः ब्रिटिशकाले निर्मितः। तस्य निर्माणं आर्क-शैलीमध्ये चतुस्तलसेतुरूपेण कृतम्, यत्र ३४ 'मेहराबें' इति स्थापिता असन्, ये सेतुम् अतीव सुन्दरं कुर्वन्ति। १८९६ तमे वर्षे अस्य रेलमार्गस्य निर्माणकार्यं दिल्ली-अंबाला-कम्पनी इत्यस्मै प्रदत्तम्। ९ नवम्बर १९०३ तमे वर्षे कालका-शिमला रेलमार्गस्य उद्घाटनं जातम्।

हरित-पर्वतान्तरङ्ग रेलयात्रा

अयं ट्रॉय-रेलयानं देवदारु, चीड़, ओकादि वृक्षानां विपिनेषु प्रवर्तमानम् अस्ति। अतः यात्रिकाः पर्वतानाम् सौन्दर्यं समीपतः अनुभवितुं शक्नुवन्ति। अस्मिन मार्गे १०३ कन्दराः सन्ति। तत्र ३३ क्रमाङ्कयुक्ता बड़ोग-कन्दराः सर्वातिशायिनी अस्ति। सम्पूर्ण-मार्गे ९१९ वक्राणि सन्ति। तीव्रपथवक्रेषु रेलयानं ४८ अंशकोणेन घूर्णते।

2023 वर्षस्य वर्षासमये क्षतिः अभवत्

2023 वर्षस्य वर्षाकाले अस्मिन रेलमार्गे क्षतिः अभवत्। समरहिलक्षेत्रे सेतुः भग्नः जातः। पुनः तस्य निर्माणं कृतम्, किन्तु सः स्टील-संरचनायुक्तः अस्ति। तथापि, ब्रिटिशकाले निर्मिता अन्यधरोहरः अद्यापि स्थितः। अयं 'ब्रिज शील्ड सम्मानम्' अंबाला रेलमंडलाय प्रदत्तः, यस्य श्रेयः कालका-शिमला रेलमार्गस्य संरक्षणाय अपि अस्ति। ब्रिटिशकाले अयं रेलमार्गः निर्मितः आसीत्।

— नवीन कुमारः, वरिष्ठ-मंडल-वाणिज्य-प्रबंधकः, अंबाला।

एरो इण्डिया स्वदेशीय नवीनीकरणानां प्रदर्शनम्

हिमसंस्कृतवार्ताः, रविन्द्रा जेट्टी। रक्षामन्त्री राजनाथसिंहः सोमवासरे बेङ्गलूरुनगरे 'एरो इण्डिया' इत्यस्य १५ तमे संस्करणस्य उद्घाटनं करिष्यति यस्मिन् अत्याधुनिक- रक्षाप्रौद्योगिकीनां वैश्विकविमाननउत्कृष्टतायाः च प्रदर्शनं भविष्यति। एशियायाः बृहत्तमः वायुप्रदर्शनः इति बिलम् अङ्कितः 'एरो इण्डिया' इत्यत्र इण्डिया मण्डपः स्थल- वायु- समुद्र- अन्तरिक्षक्षेत्रेषु स्वदेशीयनवाचारस्य, सामरिकप्रगतेः च प्रदर्शनं करिष्यति इति अपेक्षा अस्ति। अत्र भारते निर्मितानाम् शीर्ष- स्तरीयानाम् उपकरणानां रक्षाप्रणालीनां च स्नीकपीकः अस्ति यत् शो इत्यस्य "मुकुटमणिः" इति अपेक्षितम् अस्ति।

CATS Warrior: रक्षा पीएसयू हिन्दुस्तान एयरोनॉटिक्स लिमिटेड 'नवाचार' इति विषये केन्द्रीकृतानां स्वदेशीयानाम् उत्पादानाम् प्रौद्योगिकीनां च प्रदर्शनं करिष्यति। सहकार्यं कुर्वन्तु। मानवरहितं मानवयुक्तं च युद्धविमानं वायुसङ्घटनप्रणालीं युद्धवायुसङ्घटनप्रणाली (CATS) Warrior इत्यस्य पूर्णपरिमाणस्य अभियांत्रिकीप्रदर्शकः प्रदर्शितः भविष्यति। पूर्वं उक्तं यत् CATS Warrior इत्यस्य मातृजहाजस्य मञ्चरूपेण LCA Tejas इति विमानं भविष्यति।

KAATIL: भारते अस्य प्रकारस्य प्रथमः इति दावान् कृत्वा एतत् जेट-आधारितं भ्रमण-गोलाबारूदं बेङ्गलूरुनगरे मुख्यालयं विद्यमानेन स्टार्टअप-संस्थायाः विकासः कृतः। भ्रमन्तः गोलाबारूदः मानवरहितविमानशस्त्राणि सन्ति ये युद्धशिरः वहन्ति यत् लक्ष्यक्षेत्रे यावत् आक्रमणस्य समयः न भवति तावत् यावत् भ्रमति। भारतीयसेनायाः अधिकानि लोइ टेरिंग गोलाबारूदम् एकीकृत्य स्वक्षमतावर्धनस्य आवश्यकतायाः विषये विशेषज्ञाः वदन्ति स्म।

Raven fully reusable rocket: एतत् उन्नतं वायु-अन्तरिक्ष-वाहनम् अस्ति यत् अन्तरिक्षे यथा-अवरोहणं, स्वस्य पेलोड वितरितुं, पृथिव्यां सुरक्षितरूपेण प्रत्यागन्तुं च अभियंता अस्ति एषा क्षमता अस्य ईंधनं पूरयितुं तदनन्तरं मिशनार्थं सज्जं कर्तुं च शक्नोति, अन्तरिक्ष अन्वेषणे परिचालनदक्षतां स्थायित्वं च वर्धयतिMule

NSUAS: The Multi Utility Long Endurance (MULE) NSUAS इति नौसेना समुद्रीयनिगरानीयै उपयुज्यमानः ड्रोन अस्ति। अस्य उपयोगः समुद्री- चौर्य- विरोधी, आतङ्कवाद-विरोधी-कार्यक्रमेषु, अन्वेषण- उद्धारयोः च कृते कर्तुं शक्यते।

RUDRAM II- शत्रुसम्पत्त्याः निष्प्रभावीकरणाय डीआरडीओ इत्यनेन एषा वायुतः भूपृष्ठं प्रति क्षेपणास्त्रप्रणाली विकसिता अस्ति।

AI-Powered Mission Planning & Debrief System इति दत्तांशसञ्चालितं युद्धक्षेत्रनिर्णयसाधनं अस्मिन् कार्यक्रमे ध्यानं आकर्षितुं निश्चितम् अस्ति। अतः परं MBC2 Swarm Drone Systems, Gallium Nitride (GaN) Semiconductor Solutions, तथा च ड्रोन्विरोधीप्रणालीनां कृते D4 रडारः प्रेक्षकाणां कृते प्रेक्षकाणां महतीं रोचते भवितुं शक्नुवन्ति

एरो इण्डिया इत्यस्य विशेषताः

९०० + प्रदर्शनी ७० + उड्डयनप्रदर्शनानि

३० स्थिरप्रदर्शनम्

स्वदेशीयसाधनानाम् प्रौद्योगिक्याः च प्रदर्शनम्

वयं दृढम् आपूर्तिशृङ्खला निर्मितवन्तः इति राजनाथः वदति

रक्षा- उत्पादने भारतस्य प्रगतेः प्रकाशनं कृत्वा राजनाथसिंहः उल्लेखं कृतवान् यत् अधुना भारते लघु युद्ध विमानं 'तेजस्', लघु युद्ध उदग्रविमानम् 'प्रचण्ड' इत्यादीनि मञ्चानि निर्मीयन्ते। सः अवदत् यत् भारते उन्नताः क्षेपणास्त्रव्यवस्थाः विकसिताः सन्ति यथा अग्निः अस्त्रः आकाशः च। "अधुना वयं प्रमुखमञ्चानां प्रारूपं विकासं च कर्तुं समर्थाः स्मः, सशक्तं आपूर्तिशृङ्खलां च निर्मितवन्तः" इति सः अवदत्। भारतस्य रक्षाक्षेत्रस्य वृद्धौ विश्वासं प्रकटयन् सः अवदत् यत् २०२५-२६ तमवर्षपर्यन्तं उत्पादनं १.६० लक्षकोटिरूप्यकाणि अधिकं भविष्यति, निर्यातः च ३०,००० कोटिरूप्यकाणि अतिक्रमयिष्यति इति अपेक्षा अस्ति।

एरो इण्डिया भारतस्य रक्षाशक्तिं प्रदर्शयितुं मञ्चः इति राजनाथः वदति

एरो इण्डिया भारतस्य शक्तिं स्वावलम्बनं सुरक्षितं च राष्ट्रं भवितुं दृष्टिः च प्रदर्शयितुं महत्त्वपूर्णं मञ्चम् आह्वयन् रक्षामन्त्री राजनाथसिंहः रविवासरे अत्र अवदत् यत् एतत् आयोजनं वैश्विकसहभागिताप्रवर्धनं करिष्यति। भारतस्य 'आत्मनिर्भरभारत', 'मेक इन इण्डिया' इति उपक्रमैः सह सङ्गतिं करिष्यति। सः आयोजनस्य पूर्वसंध्यायां पत्रकारसम्मेलने वदति स्म।

'द रनवे टु ए बिलियन ऑपर्चुनिटीज' (अरबौ अवसरान् यावत् धावनमार्गः) (धावनमार्गं एककोटिम् अवसरान् यावत्) इत्यस्य विषये विषयगतं एरो इण्डिया २०२५, सोमवासरे आरभ्य १५ फरवरीपर्यन्तं स्थास्यति, भारतस्य नवीनतमं एयरोस्पेस उन्नतिं, स्वदेशीयनवाचारं, वैश्विक एयरोस्पेस कम्पनीनां नवीनम् उत्पादं च प्रकाशयिष्यति।

"एरो इण्डिया २०२५ सर्वान् अपेक्षां अतिक्रान्तवान्, यत्र १५० अन्तर्राष्ट्रीय- कम्पनयः सहितं ९०० तः अधिकाः प्रदर्शकाः सन्ति, ९० तः अधिकेभ्यः देशेभ्यः सहभागिता च अस्ति" इति सिंहः सूचितवान्।

३० देशानां रक्षामन्त्रिणां, ४३ राष्ट्रानां वायुप्रमुखानाम् उपस्थितिः भारतस्य वैश्विकरक्षासमुदायस्य च कृते अस्य आयोजनस्य महत्त्वं दर्शयति इति सः अजोडत्।

अस्मिन् वर्षे, आयोजनं ४२,००० वर्गमीटर (गतसंस्करणस्य- २०२३ ३५,००० वर्गमीटर तः अधिकम्) व्याप्तं भविष्यति तथा च ७० तः अधिकाः उड्डयनप्रदर्शनानि ३० स्थिरप्रदर्शनानि च दृश्यन्ते "एकं बृहत्तमं आकर्षणं द्वयोः उन्नतपञ्चमपीढीयाः युद्धविमानयोः सहभागिता भविष्यति- रूसस्य सु-५७ तथा अमेरिकायाः एफ-३५ लाइटनिङ्ग II। एतत् प्रथमवारं यत् एतानि विमानानि एकत्र प्रदर्शितानि भविष्यन्ति, येन पूर्वीय- पाश्चात्य- युद्धविमानप्रौद्योगिक्याः तुलनायाः अद्वितीयः अवसरः प्राप्यते" इति सः अवदत्।

लेखाः झटिति निष्कसनीयाः इति एफ-बी- आई- इति सङ्घटनेन एंड्रॉइड- फोन- उपयोक्तारः उपदिष्टाः प्रौद्योगिकी- संवर्धनेन वञ्चना- मार्गाः अपि उद्घाटिताः

हिमसंस्कृतवार्ताः- ईदर-धीरजः। नूतन-सूचनानुसारेण वञ्चना इव दृश्यमानाः लेखाः झटिति निष्कसनीयाः इति अमेरिकीयेन एफ-बी-आई-सङ्घटनेन। एंड्रॉइड- फोन- उपयोक्तारः पुनर्निर्दिष्टाः। राष्ट्रात् राष्ट्रं प्रसरेत् वञ्चनाप्रक्रिया इत्यपि सूचितम्। निवासक्षेत्रे न स्यात् चेत् अचिरादेव आगच्छेत्। इतोऽपि अवलोक्यतां मार्गशुल्कशोधन- वञ्चना।

वञ्चकानां पद्धतिः सरला।

आदौ मार्गशुल्काधिकारः ग्राहकाय अनपकारिनिभं लेखसन्देशं प्रेषयति। लेखसन्देशे लिखितं भवति यत् अदत्ताः मार्गशुल्काः तत्क्षणमेव देयाः।

सन्देशग्राहकः धन-समर्पण-गण्डं नोदयति चेत् कञ्चन जालपुटं प्रति निर्दिष्टः भवति यत्र समाकलनपत्रस्य वा वित्तकोषलेखायाः वा विवरणानि देयानि। सङ्घटनेन प्रोक्तं यत् सर्वेषु लेखेषु ग्राहकेण अदत्तधनं दातव्यमिति लिखितमेव, अपि च एकविधा लेखनरीतिः विद्यते। दातव्य-धनस्य मात्रा तु सर्वेषु समाना लिखिता किन्तु लेखनिर्माणं तथा क्रियते यथा शुल्काधिकार- नाम, प्रेषकस्य दूरभाषसङ्ख्या च राज्यानुकूले दृश्येते।

डॉ. स्वानंद- गजानन- पुंडः श्रीमंत नानासाहेब पेशवे पुरस्कारेण सम्मानित

हिमसंस्कृतवार्ताः- जगदीशडाभी (मुम्बई)

वणीनगरस्थ लोकमान्य तिलक महाविद्यालयस्य संस्कृत-विभागप्रमुखः, संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठस्य च संस्कृत अभ्यासकमण्डलस्य कार्यकारी- अध्यक्षः विद्यावाचस्पतिः प्रो. स्वानंद गजानन पुंड महोदयः पुण्यपतनस्थितेन देवदेवेश्वरसंस्थानद्वारा श्रीमंत नानासाहेब पेशवे धार्मिक- अध्यात्मिक- सामाजिक- पुरस्कारेण सम्मानितः। तेषां गाणपत्य- संप्रदायविषयकं संशोधन, लेखनकार्यं, संस्कृतभाषायाः प्रचारप्रसारार्थे च डॉ. कल्याणी नामजोशी महोदयायाः करकमलद्वारा सः एषः वैशिष्ट्यपूर्णः सन्मानः प्राप्तवन्तः। अस्मिन्नेव कार्यक्रमे वासुदेवाश्रमस्य भागवताचार्यः शरदजोशी महोदयः अपि अनेन सम्मानेन गौरवान्वितः। कार्यक्रमस्य प्रास्ताविकं संस्थायाः प्रधानविश्वस्तः रमेशभागवतमहोदयः कृतवान्। सूत्रसंचालनं अदिती अत्रे महोदया कृतवती। ऋणनिर्देशं सुधीर पंडित महोदयः कृतवान्।

ब्रह्मदर्शनम्

विश्वचराचरस्य मूलकारणम् एकमेव, यच्च ब्रह्म प्रोच्यते। तस्य अनेके नामरूपभेदाः, अतः सामान्यमनुष्यः तत्र एकत्वं न पश्यति, अपि तु तस्य विविधताम् एव पश्यति। तत्त्वज्ञः हि तत्सर्वं ब्रह्मणः हि स्वरूपमिति जानाति। अतः सामान्यज्ञानेन ब्रह्मस्वरूपं न ज्ञायते। पश्यतिव्यतिरेक- अन्वयौ इति प्रकारद्वयेन ब्रह्मज्ञानस्य साधना भवति। अद्यत्वे अवश्यमपि एतादृश्येव प्रथा जातास्ति यत् जना वेदान्तस्यार्थं हि व्यतिरेकसाधनां मन्यन्ते। ते 'नेति नेति' इत्युक्त्वा जगत् स्वप्नवत्, गन्धर्वनगरं, शशशृङ्गं तथा रज्ज्वां सर्पवत् भावः इत्येवं सर्वथा असदुक्त्वा सर्वस्य अस्वीकारं तु कुर्युः, परन्तु यत्किञ्चित् सर्वमपि सच्चिदानन्दस्वरूपम् एकमात्रं नित्यञ्च ब्रह्म हि वर्तते इति तथ्यमपि अस्वीकारं कुर्युः। तस्मात् कदाचित् जगतो बाधं कारं कारं ब्रह्मणोऽपि बाधो जायते। एवञ्चेत् मनुष्यस्य चित्तम् एकजडवत् शून्यभूमिकायां सम्प्राप्य तिष्ठेत्। वस्तुतो जगत् न कदापि आसीत्, न वा अस्ति, न तु भविष्यति- इति तु सत्यकथनमेव।

परन्तु अनेन सह एतदपि सर्वथा सत्यं यत् जगद्रूपेण यत्किमपि भासमानमस्ति, यस्मिन् पुरुषे च भासते , तद्धि ब्रह्म कथ्यते। जगत् सर्वथा वस्तुशून्यम् इत्येतादृशी मान्यता 'व्यतिरेक' साधना उच्यते, एवञ्च चेतनाचेतनात्मके समस्तविश्वे एकस्याः अखण्ड-परिपूर्ण- ब्रह्मसत्तायाः अनुभवश्चेत् इयं 'अन्वय' साधना आख्यायते। एतस्य साधनाद्वयस्य समन्वयेन यत् 'सर्वं खल्विदं ब्रह्म नेह नानास्ति किञ्चन' इति तत्त्वस्य प्रत्यक्षानुभूतिः भवति, सा हि ब्राह्मी स्थितिः, ब्रह्मप्राप्तेरवस्था वा कथ्यते इति, शुभम्।
ओं ब्रह्मणे नमः!

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

कुरुक्षेत्रे 13 तः 15 फरवरी पर्यन्तं राष्ट्रियवैदिकसंगोष्ठी

कुरुक्षेत्रविश्वविद्यालयः,कुरुक्षेत्रम्
त्रिदिवसीया राष्ट्रिया वैदिकसङ्गोष्ठी
संस्कृतपालिप्राकृतविभागः तथा संस्कृतप्राच्यविद्यासंस्थानम् इत्यनयोः संयुक्तत्वाधाने
महर्षिसान्दीपनि-राष्ट्रियवेदविद्याप्रतिष्ठानम्, उज्जयिन्याः वित्तीयसहयोगेन आयोज्यते
विषयः- वेदेषु विकसितराष्ट्रस्य सङ्कल्पना :- वर्तमानपरिप्रेक्ष्ये
१३तः १५ फरवरी २०२५पर्यन्तम्
संयोजिका- प्रो. कृष्णा देवी
अधिष्ठाता एवं विभागाध्यक्षा
सं. एवं प्रा.वि.सं., कु.वि.
सहसंयोजकाः
डॉ. विजयश्रीः, डॉ. कृष्ण आर्यः
डॉ टी.आर. भौरिया, डॉ विनोदकुमारशर्मा

हिमसंस्कृतवार्ताः। कुरुक्षेत्रविश्वविद्यालयस्य संस्कृतपालिप्राकृतविभागः तथा संस्कृतप्राच्यविद्यासंस्थानम् इत्यनयोः संयुक्ततत्त्वावधाने महर्षिसान्दीपनिराष्ट्रियवेदविद्या-प्रतिष्ठानमित्यस्य वित्तीयसाहाय्येन त्रिदिवसीयायाः राष्ट्रियसंगोष्ठ्या आयोजनं दिनाङ्क 13 फरवरी 2025 तः 15 फरवरी 2025 पर्यन्तं कुरुक्षेत्रविश्वविद्यालयस्य फैकल्टी लॉज भवने भविष्यति। अस्यां संगोष्ठ्यां: गुरुकुलकांगडीविश्वविद्यालयः हरिद्वारस्य माननीयकुलाधिपतयः तथा पूर्वकेन्द्रियराज्यमन्त्रिणः शिक्षामन्त्रालयः, भारतसर्वकार एवं पूर्व पुलिसकमिश्नर (नागपुर-मुम्बई- पुणे, महाराष्ट्रस्य) डॉ. सत्यपालसिंहमहोदयाः मुख्यातिथयः, कुरुक्षेत्रविश्वविद्यालयस्य कुलपतयः प्रो.सोमनाथसचदेवामहोदयाः विशिष्टातिथयः, प्रो.मानसिहमहोदयाः, राष्ट्रपतिसम्मानिताः विद्वांसः मुख्यवक्तारः भविष्यन्ति। संगोष्ठयां वेदेषु विकसितराष्ट्रस्य संकल्पना इति विषये शोधपत्रवाचनं चर्चा च भविष्यति। देशस्य विभिन्नभागेभ्यः विद्वांसः पत्राणि प्रस्तोतुं आगमिष्यन्ति।कार्यक्रमस्य मुख्यसंयोजिका अधिष्ठाता प्राच्यविद्यासंकाय एवं विभागाध्यक्षा संस्कृतविभागः प्रो.कृष्णा देवी विद्यते।

।। श्रीरामायणकथा ।।

उत्तरकाण्डम्!
(सप्तषष्टितमः सर्गः)
रामद्वारा लक्ष्मणस्य वर्जनम्।

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः
pradipnath997@gmail.com

ततः सोममिवाप्लुतम् अवाङ्मुखं दीनं राघवं दृष्ट्वा हृष्टः श्रीमान् लक्ष्मणः मधुरं वाक्यमब्रवीत् हे महाबाहो! मदर्थं त्वं सन्तापं कर्तुं नार्हसि। कालस्य गतिरेव ईदृशी भवति। अतस्त्वं निःशङ्कः मां हत्वा स्वीयां प्रतिज्ञां परिपालय। हे काकुत्स्थ! हीनप्रतिज्ञाः नराः नरकं प्रयान्ति। यदि मयि तव प्रीतिर्वर्तते तर्हि निर्विशङ्कः त्वं मां हत्वा धर्मं वर्धय। लक्ष्मणेन तथोक्तः विचलितेन्द्रियः रामः तदा मन्त्रिणः पुरोधसश्च समानीय तापसस्य प्रतिज्ञां दुर्वाससः च आगमनम् इति विषये यद्वृत्तं तत्सर्वं तेषां मध्ये अब्रवीत्। रामस्य तद्वाक्यं श्रुत्वा तदा सोपाध्यायाः मन्त्रिणः सर्वे तूष्णीम् आसन् किन्तु महातेजाः द्विजः वसिष्ठः रामं वाक्यमब्रवीत् हे महाबाहो! मया पूर्वं हि लक्ष्मणेन तव वियोगः तपोबलात् दृष्टः। एतेन रोमहर्षणं क्षयं पश्यामि।
भवतु नाम, किन्तु हे राजन्! कालः बलवान् इति मत्वा एनं त्यज। प्रतिज्ञां वृथा मा कृथाः। प्रतिज्ञायां नष्टायां धर्मः विलयं व्रजेत्। धर्मे विनष्टे तु त्रैलोक्यं सचराचरं सदेवर्षिगणं सर्वं विनश्येदिति न संशयः।

हे पुरुषशार्दूल! त्रैलोक्यस्य अभिपालनात् त्वमद्य लक्ष्मणेन विना हि त्रैलोक्यं त्रातुमर्हसि। ततः तेषां समवेतानां तद्धर्मार्थसंहितं वाक्यं श्रुत्वा सत्यपराक्रमः रामः लक्ष्मणम् अब्रवीत् हे लक्ष्मण! धर्मविपर्ययः मा भूत् अतः अहं त्वां विसर्जये। त्यागः, वधः वा विहितः इत्येतत् साधूनां कृते उभयमपि समानम्। रामेण उक्तं तद्वाक्यं श्रुत्वा वाष्पव्याकुलितेन्द्रियः लक्ष्मणः त्वरितः गृहं न प्राविशत् अपितु प्रायात्। ततः सः लक्ष्मणः सरयूतीरं गत्वा उपस्पृश्य कृताञ्जलिः सर्वस्रोतांसि निगृह्य निश्वासं न अमुञ्चत्। अनिश्वसन्तं तं लक्ष्मणं दृष्ट्वा सेन्द्राः साप्सरोगणाः सर्षिगणाः देवाः सर्वे तस्मिन् पुष्पवृष्टिम् अपातयन्। ततः सर्वमनुजैरदृश्यं सशरीरं लक्ष्मणं गृहीत्वा देवराजः इन्द्रः स्वर्गलोकं प्राविशत्। ततः विष्णोः चतुर्भागम् आगतं दृष्ट्वा हृष्टाः सुरसत्तमाः सर्वे तं राघवं पूजयन्ति स्म।

माघपूर्णिमातः पूर्वं केन्द्रीयरेलमन्त्रिणा
प्रयागराजरेलस्थानकस्य प्रबन्धनं निरीक्षितम्

रेलमन्त्रिणा अश्विनी-वैष्णवेन माघपूर्णिमायाः स्नानात् प्राक् प्रयागराजरेलस्थानकस्य प्रबन्धनं निरीक्षितम्। भाषमाणेन श्रीवैष्णवेन उक्तं यत् प्रशासनेन महाकुम्भाय नगरस्य अष्टसु रेलस्थानकेषु व्यापकप्रबन्धनानि सन्ति विहितानि । रेलमन्त्रालयेन वार्तावृन्दैः प्रसार्यमाणासु वार्तासु स्पष्टतां जनयता प्रोक्तं यत् प्रशासनेन प्रयागराजरेलस्थानकं पिहितं नास्तीति। मन्त्रालयेन उक्तं यत् मण्डलप्रशासनेन अस्य मासस्य चतुर्दश-दिनाङ्क यावत् प्रयागराज-संगम-रेलस्थानकं गमनागमनायै पिहितं स्थास्यतीति। मन्त्रालयेन प्रोक्तं यत् अन्येषु अष्टसु रेलस्थानकेषु च यथावत् रेलयानानि गमनागमने संलग्नानि स्थास्यन्तीति।

कनेड विद्यालये गणितविषये उत्कृष्टता प्राप्ताः छात्राः पुरस्कृताः

हिमसंस्कृतवार्ताः धर्मशाला । विद्यालयेषु अध्ययनं कुर्वन्तः छात्राः समये समये विविधाः छात्रवृत्तयः प्राप्नुवन्ति अस्मिन् एव सन्दर्भे शिक्षाविभागात् सेवानिवृत्तः प्राचार्यः रमेशशर्मा गणितक्षेत्रे उत्कृष्टप्रदर्शनस्य कृते शासकीय वरिष्ठ माध्यमिकविद्यालये कनेड धर्मशाला इत्यत्र छात्राणां कृते 'गणितप्रेरकपुरस्कारः' प्रदत्तवान्। अस्मिन् अवसरे अष्टमकक्षायाः छात्राः ये गणितविषये उत्तमं प्रदर्शनं कृतवन्तः, तेषु शाइना, सागरचौधरी, निहारिका च एतत् पुरस्कारं प्राप्तवन्तः । पुरस्कारस्य अन्तर्गतं प्रमाणपत्रं, १५०० रूप्यकाणां राशिः च दत्ता अस्ति । ज्ञातव्यं यत् एषः पुरस्कारः प्रतिवर्षं विभिन्नेषु शासकीयविद्यालयेषु रमेशशर्मणा प्रदीयते । अस्मिन्नावसरे रमेशर्मणः धर्मपत्नी उर्मिला शर्मा, सेवानिवृत्तशिक्षका किञ्च विद्यालयस्य प्रधानाचार्या अञ्जलिः वसिष्ठः उपस्थिता अभवत्।

हिमसंस्कृतवार्ताः, डॉ. विवेक शर्मा, जोगिन्द्रनगरम्

सामान्यज्ञानम्

प्रश्नः 1. फिरोजशाह- कोटला क्रीडाङ्गणम् (क्रिकेट) कुत्र अस्ति?
उत्तरम् : देहली
प्रश्नः 2. 'गोलम्' इत्यस्य रचयिता कः अस्ति?
उत्तरम् - 'आर्यभट्टः'।
प्रश्नः 3. 'भूताय बलिः' इत्यस्य समस्त पदं किम्?
उत्तरम्- भूतबलिः। (चतुर्थीतत्पुरुषः)
प्रश्नः 4. 'निर्धनः' इत्यस्य सन्धि- विच्छेदं कुरुत-
उत्तरम्- 'निः + धनः'।
प्रश्नः 5. भारतस्य सर्वाधिकं विशालं डेल्टायाः नाम किम्?
उत्तरम् – सुन्दरबनडेल्टा।